

ISBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

BCC Cluj / Central University Library Cluj

ANUL II.

NO.

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . Simulare-Stimulare
Ion Barbu . . . Râul
Hort. P.-Bengesu { Ce mi-a vorbit po
                                  { tretul
Ion Sân-Giorgiu . Știință și Poezie
Ramiro Ortiz . . . Primăvara
Ana din Coștilă . . . Apus de Soare

CRONICI:

Mihail Torgulescu : Teatrul Regina Maria
Puntea.—Insemnări.

Editura ALCALAY & Co.

Apare Sâmbăta

UN LEI

A apărut:

E. LOVINESCU

„CRITICE“

VOL. I și II

EDIȚIA II

à Lei 8.—

EDITURA ALCALAY

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMÂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

COLABORATORI:

F. Aderca, I. Barbu, Gh. Brăescu, Luca Ion Caragiale, Al. Cazaban, G. Cair, Gh. Cornea, Maria Cunțan, N. D. Videscu, V. Demetrius, A. Dominic, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Sân-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Grun, G. Gregorian, M. Iorgulescu, D. Iov, E. Lovinescu, M. Lungeanu, Virgiliu Moscovici, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Mândru, Liviu Marian, Claudia Millian, Corneliu Moldovanu, D. Nanu, Ramiro Ortiz, Maria Pamfile, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Pașcanu, Ion Pîlat, Al. Popescu-Telega, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Răily, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Al. Terziman, H. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirate, Barbu Solacolu, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Caton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN . . . . . LEI 50 = ȘASE LUNI . . . . . LEI 30

Pentru învățători, preoți și studenți

UN AN . . . . . LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la Librăria Alcalay & Co. și la administrația revistei.

Administrația: Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe pe adresa d-lui E. Lovinescu, str. Câmpineanu, 40.

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

SIMULARE—STIMULARE...

Se cunoaște lupta lui Maiorescu împotriva forme fără fond.

Suntem o țară de forme fără fond. Avem cadre aurite; n'avem însă tablouri. Avem Academie, n'avem însă o mișcare culturală reală; avem Conservatoare, Teatre, Școale de belearte, n'avem însă muzică națională, artă dramatică sau pictură națională. Viața culturală se mărginește la o serie de simulacre. Facem gesturi îndărătul cărora nu e o atitudine sau o nevoie sufletească reală. Am pornit deci pe un drum greșit. Să nu ne grăbim cu împrumutarea formelor de civilizație apuseană, dacă nu răspund unei necesități naționale. Cât timp nu avem o pictură originală, n'avem nevoie de școli de bele-arte; cât timp n'avem o literatură dramatică de valoare, n'avem nevoie de conservatoare și de Teatre Naționale; cât timp n'avem profesori bine pregătiți și o mișcare științifică serioasă, n'avem nevoie de Universități și de Academii.

Să înlăturăm deci formele fără fond. Când vom avea un fond, va secreta dela sine forma. Funcțiunea crează organul. Necesitatea nutriției a creat aparatul digestiv. „Forma fără fond, scria Maiorescu, nu numai că nu aduce nici un folos, dar este deadreptul stricăcioasă, fiindcă nimicește un mijloc de cultură. Și prin urmare vom zice: este mai bine să nu facem o pinacotecă de loc, decât să facem o pinacotecă rea“.

Sau mai bine să nu se joace piese românești de loc, decât să se joace o piesă fără vre-o valoare deosebită.

Teoria pare riguros științifică : funcția crează organul și nu organul funcția. În biologie. În ordinea morală însă, și organul crează uneori funcțiunea.

Credința ridică bisericile. Dar și formele sacramentale ale bisericii, cultul exterior, pompa, riturile tradiționale, rugăciunile întăresc, desvoltă și provoacă întrucâtva credința.

E rostul acestor gesturi exterioare, acestor formule și forme auguste. Rețin și stimulează credința într'o plasă invizibilă, din care nu se pot desface chiar liberii cugetători. În fața trăsnetului ce cade, degetele cele mai indifferente se împreună în semnul crucii.

O formă fără fond e, negreșit, o simulare. Este însă și o *stimulare*. Hipocrizia, spunea La Rochefoucauld, este un omagiu adus virtuții ; cinismul este negația ei. E mai bună hipocrizia : azi o simulează ; cu timpul, poate, o va realiza. Repetind îndelung un gest, transmitem și sufletului o atitudine corespunzătoare gestului.

Forma fără fond nu trebuie deci înlăturată ca ceva dăunător culturii. Nu e cultura însăș. Nu o vațămă totuși ; o ajută. Mai bine o pinacotecă rea decât de loc, mai bine un Teatru Național rău decât nici unul ; mai bine o Universitate mediocră decât fără de Universitate.

O constatare de fapt : progresul nostru cultural nu se poate tăgădui. Dela forme goale, am ajuns și la oarecare fond. Altfel sunt Universitățile, Academiiile și Conservatoarele de azi față de cele ale trecutului... Forma n'a împiedicat deci fondul ; l'a și ajutat chiar prin exercițiul continuu al unor simulacre care au ajuns, în unele privinți, să răspundă, în sfârșit, unui fond potrivit.

O operă românească mediocră este un omagiu adus unor viitoare opere bune. E o forță în devenire. Cultul mediocrității naționale e prin urmare obligator pentru progresul culturii naționale.

E. LOVINESCU

R Â U L

*Din culmea unde, mai presus de nor,
Doar ghiața își sculptează diamantul
Te prăvăleai, gigant clocolitor,
Cât zarea—înlins, haotic—ca neantul.*

*În jurul tău frânturi de stâncă, lut,
Cadavre ale florei uriașe
Monumentau un neînturnat trecut..
Și nicăiri în goana pătimășe*

*Reflexul liniștit nu popula
Cu lumea lui năvalnicele ape...
Dar anii au trecut... Din matca ta
Prea strâmtă—atunci, ai dispărut aproape.*

*Oglindă călătoare, cer mobil,
Te-ai încadrat într'o ușoară spumă
Și-ți porți acum cristalul tău steril
Spre-a mărilor îndepărtată brumă.*

*Dar murmurul, acord eternizat,
Neîncetat grandoarea ta o plânge ;
Și-întregul tău trecut, pietrificat,
În unda potolită se resfrânge.*

ION BARBU

Ce mi-a Vorbit Portretul

F E T I Ţ A

Indată ce soarele violent de Iulie își slăbea puțin puterea—spre seară—pleca cu urciorul mic plin cu apă și cu turtă caldă în ștergar, pe care i-o făcea baba Stanca,—gazda.

Dorise un urcior și mama i-l cumpăraseră, fericită că fetița ei mică și cuminte care nu cerea nimic, arătase o dorință. Fetița, căreia mama i-ar fi pus Pământul rotund în ștergar și i-ar fi prins Luna în gura urciorașului.

Copila orășeancă nu mai mâncase turtă bună ca cea a babei Stana, din făină oacheșă și mălaiu auriu.

Era ceva nou. Nu trăia decât în necunoscutul a tot ce era nou și de care lumea era plină pentru ea, și orice noutate adusă în deprinderile simple ale vieții familiale o încânta ca o cucerire concretă a celui mare necunoscut.

Fetița era mică. Avea zece ani și șase luni.

Cât loc rămânea în univers cu toate lumile lui în afară de ea! Locul pe care sta; casa, curtea, erau îngădite strâmt. Câtă întindere dela acel gard înainte până dincolo de orizonturi!

Ea nu putea socoti cu mintea această suprafață care-i aparținea ca și timpul nelimitat, și tocmai fiindcă nu le putea socoti le simțea și simțirea asta era o aspirație lacomă, așa de lacomă încât era neîncăpătoare în ea și o sfărâma, o asvârlea cu fiecare moleculă a trupului mic în spațiul imens din care abia se desprinsese, așa încât Fetița rămânea încheiată slab în întruparea ei firavă și mică, nu apăsa pe fapte și pe lucruri, nu se simțea pe ea trăind cu greutatea fixă a ponderii ei, pe locul și în timpurile acelea strâmte, și era totdeauna absentă din ele și din ea însăși.

Era o copilă visătoare și naivă pe care oricine o aducea de mână încet ca pe cei slabi și rătăciți, la realitatea oricărui lucru.

Orice ființă se dezvoltă în jurul și asupra ei însăși schimbându-se uimitor și neisprăvit și rămânând totuși neclintit aceiași. Contradicții pe care natura le armonizează perfect. Fetița dacă ar fi avut zile să trăiască, schimbându-se nespuse de mult, ar fi rămas poate mereu,—și după ironica și limitata cucerire de timp și spațiu care i-ar fi fost îngăduită ca fie căruia,—ar fi rămas poate tot absentă de pe locul ei strâmt, cu aceeași aspirație lacomă spre infinitul necunoscut.

Deocamdată nu se juca jocurile altor copii, dar pleca spre cucerirea lumii, începând cu orizontul apropiat.

Dela căsuța babei Stana unde stau ca chiriși în vara aceia, în satul de pe malul unui lac sărat,—așa de sărat că te răsturna și te

Îneca dacă nu luai seama și erau acolo și ocnele cele mari—dela căsuța babei Stana, diminețile se vedea pe dealuri o pajiște mai frumoasă decât toate. Pornită cutezător către ce era frumos, se hotăra să meargă acolo și pleca în Robinsonadele ei cu urciorul, cu turta și cu voia dela tata pentru acel lung voiaj.

Tata vrea ca fetița să stea mereu subț ochii lor ocrotitori, de aceea minunea de a depăși ceruirea tutelei lui arbitrar apăsarea și mai atrăgătoare. Ii va fi rămas poate plăcerea supunerii, dar fără îngrădire, până cât de târziu.

Pleca cu merindele dar nu le gusta, nu le începea, ca să nu se isprăvească. Își alimenta isvorul dorinței nesecate; deprindea truda foamei nesăturate, își cruța prisosul din care vreodată bucuria consumată să se poată hrăni din gustul ei nesfârșit.

În totdeauna livada cea frumoasă pe care lumina dimineții i-o aducea sub ochi aproape, când pornea spre ea se depărta și piciorușele fetiței, mai mici ca drumul ei, oboseau, și tot trupul mic ostenea; dar cum nimic pe lume nu ar fi împiedicat-o să ajungă la livada frumoasă, energia încordată a dorinței îi purta mai departe trupul plâpând—și Fetița avea să rămână așa, mereu plâpândă și învinsă de drumul anevoios și mereu purtată spre el de energia încordată a dorinței.

Când ajungea, deși era tocmai livada aceea pe care o dorise de departe, numai era așa frumoasă. Catifeaua ei verde undulată moale fără de nici o cută, deaproape avea iarba mai rară, grunji chiar. Gustul de a se așterne pe ea ca pe un covor mătăsos care să-i desmierde corpul mic și delicat, gustul ăsta rămânea decepționat și cerea acte de renunțare sau de curaj, fiindcă erau moșoroaie de furnici și movilițe de cârțițe, viermuși urâți și lunecoși de care avea un mare desgust și multe alte gănganii; apoi așchii și uscături, și de toate astea îi era frică. De cele vii fiindcă mușcau și asta era o primejdie nelămurită, și de celelalte fiindcă o sgâriau.

În adevăr, deși era așa de cuminte și nu se juca deloc, picioarele, brațele, gâtul fetiței, erau veșnic sgâriate. Toate lucrurile de care ea se ferea o loveau și, nefiind întărită destul de soare și de vânt, pielea ei prea subțire,—pe care o făcuse mama mare de mătase—mama-mare cea frumoasă ca o prințesă, care avea totdeauna pe degete și rochițe un fir subțire de mătase cu care țesea broderii ca în poveste și cu care țesuse—spunea ea și pielea Fetiței—prindea și păstra sgărieturile toate, toate cele mai nebăgate în seamă atingeri și nu putea deloc da socoteală cinstită mamei, de unde avea atâtea semne.

Fiindcă livada era mai aspră de cum o văzuse dede departe se năștea atunci în ea o desamăgire asupra realității lucrului dorit. Uneori nici nu se mai așeza pe iarba, sau strângându-și cât putea—adică neîndestulător,—rochia scurtă de stambă cu bobite, își gusta bucuria cu spaima viermușilor și gândăceilor, a tot ce era în jurul ei viu și deci neliniștit, și chiar dacă nu se urcau pe ea, tot îi simțea ca și cum ar fi fost, și asta turbura extazul pur în care cădea în fața naturii.

Învăța atunci că oricât ne-am urca spre frumusețe nu o vom găsi decât însoțită de grunji și oricât ne-am cufunda în bucuria spiritualizării, în jurul trupului nostru va furnica neliniștea vieții.

Târziu când trebuia să plece, totul se netezea în jur și locul era întocmai cum îl văzuse dela distanță. Grunji, gândăcei, furnicele luau ființă cu ea, și făcând ființă cu ele, nu rămânea în afară de ea decât desfătarea pură a frumosului. Părea atunci ca și cum ar fi mers departe, departe în cuprinsurile lumii, și sus, sus în văzduhurile ei, și cât de departe, cât de sus, lua cu ea și pământul de unde plecase lipit de tălpile mici, și îl ducea cu ea pretutindeni.

Se întorcea obosită dar umblând repede, fricoasă fără de pricină deslușită, în amurgul luminos, numai fiindcă se apropiau încet seara și noaptea, fiindcă se apropia încet de departe întunericul care e spaima nelămurită a luminei.

La masă sta tăcută ca de obicei și cuminte între părinți, hrănindu-se puțin, fără foame, ostenită dar nemărturisind ca să nu stărnească dragostea lor bănuitoare, cu un fel de somn treaz pe care îl simțea cum o amoare trepat și care îi venea din pipăitul aerului prea tare, cu ochii în jos pentru ca mama și tata să nu vadă în ei toate depărtările care o ademeneau și o răpeau de lângă dânsii... și pe urmă era seară. Seri de vară, plină, lăncedă. Veri fierbinți ca un cuptor, peste regiunea aceia de dealuri, abia răcorite de o suflare înprospătată prin frunzarea deasă a colnicilor.

De obicei o întreagă mică societate pornea în preumblare seara târziu pe șoseaua satului spre târgușorul vecin. Se mergea până la un nuc mare cu bancă sub el. Pe bancă se așezau cei mai vârstnici și farmecul plimbării nu era turburat cu vorbă multă. Tăceau odihnindu-se în odihna serei, după ce cu cuvinte obișnuite se minunau de taina obișnuită a întunericului sau de lumina lunii.

Ca pretutindeni erau printre ei bătrâni plini de puterea amintirii, oameni mijlocii înclinat nevoilor prezente, și tineri îmboldiți de neliniștea dragostei.

Printr'un impuls mai viu spre viață, copiii mergeau totdeauna înainte depărtându-se de grupul celorlalți. Cu toate că erau familiari și intimi chiar, fetița nu-i cunoștea bine pe nici unii. Li știa fără să-i știe; îi vedea fără să-i vadă. Cu cât erau mai amestecați, cu traiul ei cu atât mai neexistenți.

Fetița nu avea atunci conștiința clară decât de ceva, de ea. Nu de existența ei reală între acești oameni și pe locul acela. Ea—ceva viu pentru care exista noaptea, luna și lumea, cum și Ea trăia pentru ele. Numai când se va fi îndeplinit pe ea, numai după ce luna, soarele și lumea îi vor fi aparținut pentru a sătura egoismul ei lăcom, atunci: luna, soarele și pe Ea, le va întoarce către Altul și nu va mai fi nimic care să aibă înțeles, decât acel care o va conține împreună cu luna, soarele, cu noaptea și cu lumea întreagă, pe care Fetița le-a absorbit adânc în ea—și apoi i le-a dăruit.

De obicei la mijlocul distanței începea cineva să cânte. O văduvă cu tâmple castanii și ochi mari, și după ea începeau logodnicii, amo-

rezații, apoi se uneau glasurile celorlalți aduși de încetinirea vârstei pe rând și mai încet, la duioșia cântecului.

Copiii susurau aceeași melodie ținându-se lanț de mână cu pașii sălțați de neastâmpărul sburdalnic.

Fetița nu cânta. Ii era rușine. Ca și cum a scoate sunetul viu și a-l arunca de pe buze era ceva desvelit.

Era pentru orice sfioasă și dacă o sileai se ascundea în ea cu dureroasă sălbăticie. Dacă n'o sileai rămânea cu o desamăgită nedumerire; dacă o aduceai venea încet și blând; dar dorea cu cutezanță și se smulgea cu violență. Iar toate astea încetau de a mai fi atunci când ea nu era miezul lumii. Era atunci un răsad mic care creștea fără voință sub soare și ploaie.

Nu cânta, dar la întâia notă a cântecului se oprea ca la o chemare și surădea în întuneric de oarece cântecul acela era pentru ea, oricine l'ar fi cântat ori-cui; al bătrânilor, al amorezaților, al copiilor. Pe ei nu-i știa, nu-i vedea, dar cântecul lor, tot cântecul lumii, era al ei, *era sigură*. Il primea peste ea revărsat întocmai ca apa în care se scâldea, și apoi îl arunca din ea ca pe un ecou spre noapte, lună și oameni. Mut dar' cu acel glas profund și cald al sonicității fără sonoritate și ecoul trimis din ea îl auzea mai plin, mai vibrant decât banala română, a văduvei languroase cu tâmple castanii și ochii mari. Il arunca „nimănu” departe, pe drumuri necunoscute, fără să se îngrijească de mersul lui, ca pentru un drum prea lung ca să-l urmărești și, în adevăr, mult mai târziu va fi ajuns și de acolo la cine se va fi oprit, îi va fi dat alarmele lui nebănuite.

La un loc, un copil mai totdeauna se speria de ceva în întuneric, sau de umbrele lunii. Erau unii mici de tot, mai mărișori, până la paisprezece ani. Deacolo înaintea rămăneau lângă oamenii mari.

Se speria vreunul cu dinadinsul sau numai se prefăcea, ca să arunce spaimă în ceilalți. În orice fel se pornea o goană nebună de păăsroi aventurați prin tufișuri, înapoi spre aripile protectoare.

Fetița nu se speria decât de strigătul și de goana lor, și fugăea și ea mai tare ca toți. Când ajungeau la adăpost, cei mari râdeau fără noimă, cei mici plângeau fără rost spânzurați de hainele părinților și Fetița tăcea, oprită ceva mai departe și fără a cere sau primi vre-o ocrotire; dar goana îi hrănise din ce în ce mai tare spaima și inima i se bătea tare de tot și o astupa în gât ceva ca un gălgăit de isvor; până la întoarcere acasă, încă nu se potolea de tot; o simțea sbătându-se și o auzea svâcnind mai ales în urechi, ca pe un vâjiit.

Așa de tare își deprindea inima să salte, de care avea nevoie atâta vreme, pentru atâtea lucruri și cu atâta socotință! Și dacă Fetița ar fi trăit, ar fi îmbrățișat poate toate lucrurile, cu inima aceea tresăltată și fără de măsură.

— Și apoi venea noaptea și somnul. Vilegiaturistii locuiau casele scunde de lut tencuit și văruiț, pe când gazdele lor umile erau mulțumite să se adăpostească în coșare, în căruțe și mai ales pe prispă unde așterneau lăcîcere. Când erau stelele prea limpezi. Fetița se uita înapoi spre prispă. Poate că ar fi dorit și ea să doarmă afară pe

lăicere la stele. Dar nu cuteza nici cu dorința să iasă din împrejurirea obiceiurilor. Ele erau ca un gard de nuiele lângă care stai fără să se gândească că-l poți ocoli sau sări, sau îndoi. Intreg sau atunci sfărâmat.

În casa scundă cu ferestre mici zăcea căldura intactă a zilei fierbinți și te înăbușea. Părinții dormeau în odăița de alături nesupărați de căldură, dar Fetița nu avea odihnă în dogoarea aceea, se scobora cu așternutul pe jos, se tăvălea acolo mult timp până adormea, dar o scula în fiecare noapte la aceiași oră ceva obscur și suptător.

Nu o durea nimic dar era un fel de suferință. Cu ochii deschiși mari în întuneric vedea bine și nu-i era frică, nu se gândea la nimic.

Înăuntru, în ea i se părea că dibuie ceva și de asta îi era frică. Se târa parcă în ea și o înțeșta, o apăsa și îi astupa răsuflarea. Cum se scula în sus pe salteluță îi era mai bine, și dacă obosită se întindea iar, reîncepea, ca și cum ar fi fost în legătură directă cu așternerea ei pe axele lumii.

Dela lutul rece cu care era lipită odaia subțertă se ridica un abur în care clocotea; apoi i se înodau peste tot niște legături tari care o trăgeau; subțertă cap, la gâtul micuț se întăreau ca niște plăci de oțel și se întindeau pe șirul subțertă al vertebrelor delicate. Astea toate fără realitate, atât de nelămurit că nu se putea chema în nici un fel. Dar mai ales mersul acela dibuie prin toată micuța făptură!

Îi era frică și suferea. Ar fi fost o minciună să spuie că o doare ceva și era totuși o durere.

Să scoale pe mama? Asta mai ales pentru nimic în lume!..

Numai asta nu!.. Mai bine să moară!.. Dece?

Poate că era o boală, o boală nemaiauzită, pe care nu o mai avea nimeni pe lume, nici un copil.

Nu ar fi știut să spuie, dar credea că o pacoste e peste ea, și îi era rușine ca de o infirmitate, așa cum i-ar fi fost dacă ar fi avut o slujenie.

Truda aceea nelămurită îi da simțământul ăsta de teamă și oprobriu.

Uneori grija era așa de mare încât se hotărâ să spuie, ca să o îngrijească cineva, ca să o vindece; dar mai adesea îi era mai mare sfiala, spaima să nu afle cumva Mama și Tata, secretul și rușinea asta. Care? Când era răcoare se odihnea bine ca orice copil. Dar eu cât vara aceea cădea mai drept de sus din soare peste căsuța babei Stana, cu atât opresiunea era mai mare. Târziu adormea și spre dimineață era cuprinsă într'un somn lung, adânc, liniștit.

Trupul ei firav, cu pieleț subțertă, peste oscioarele delicate, abia rotunjite de aluatul crud al cărnei, nu opunea nici o rezistență, nici o opacitate, era cași transparent pentru schimbul dintre fluidele exterioare și cele interioare. Dela lutul răcorit numai la suprafață de boarea nopții, se urcă la ea aburul fierbinte și adânc al pământului, și o învăluia, o străbătea. Pământelul ei stă acolo culcat, cum era și pământul, și una cu taina lui. Respira anevoe din răsuflarea lui apăsa-

toare. Dar ceea ce știă pământul despre substanța și menirea lui fecundă, ea nu știă. De aceea era neliniștită ca de o boală misterioasă; o boală pe care în adevăr nu o aveau alți copii fiindcă și-o durau în inconștiență sau manifestările ei luau la dânsii îmbolduri grosolane.

În ea viața masivă traversa una din formele ei cele mai fragile și o îndurera cu simpla ei scurgere înainte în drumul natural al dezvoltării. O străbătea mai puternic fiindcă era mai permeabilă și tot de aceea ea o percepea mai puternic, și contradicția asta confluentă, îi îndoia simțirea.

Aceea boală tainică, pe care Fetița nu îndrăznea să o spue mamei și de cari îi era frică, era totuși așa de simplă. Simțea cum năpădesc în ea puterile viei; cum se măresc în ea toate dimensiunile vieții: lungimea, rotunjimea amplexarea, intensitatea; în toate membrele, în toate organele, în toate funcțiunile.

Fetița se auzea cum crește.

Trebuia ca soarele să fie la maximum lui de fierbințea peste acele locuri, la temperatura,—acolo sporadică—la care tropicele își coc prematur roadele vieții, pentru ea trupul ei subțire să poată lămuri numai în neliniștea unor vagi presimțiri, minunea procesului obscur.

La ora tăcerii și întunericului deplin, așternut pe pământ, corpul ei era că o ureche care auzeă dede departe cum vine spre ea, cum o ajunge, cum o cuprinde, cum trece peste pământ și printr'nsa, mersul înainte al vieții.

Îi era frică. Oamenilor făcuți, când li se întâmplă să-și întâlnească la suprafața ființei, pe pulsația accelerață a încheeturilor, în palpitul dezordonat al inimii, în vre-o manifestare neobicinuită procesul ăsta tăinuit de obicei în mecanismul asurzit, le e frică de boala naturală și misterioasă—de a trăi

Fetei îi era și rușine. Rușine de instinctul sacru al pământului, de cea mai elementară dintre funcțiile lui: «Viața» cu pulsul ei ascendent și fecund pe care îl auzea crescând în întunericul miraculos al făpturei?

Oamenii toți înconjură și învăluiesc aceeași esențială și simplă mărturisire pământească a vieții în sine, acoperind-o cu mantia spiritualității.

Dece?

Oare în armonia haotică această ecloziune teriană să fie față de alte legi astrale, ceea ce ar fi pentru noi—Plăcerea?—Pământul să fie oare pe Oceanele Universului Insula Paradiziacă?

Oare fenomenul vieții așa cum mijește din lut să reprezinte în vastitatea cosmică Voluptatea?... și Fetița care nu știa nimic de pământ, nici de univers să fi purtat ast-fel în miracolul ei mic sfiala turburată, a acestui pământ mireasă de argilă a livezilor planetare?... și dacă Fetița ar fi trăit, oare tot așa de neliniștit și de îndurerat ar fi trecut mereu prin ea mersul viu?

(Sfârșitul în No. viitor)

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

ȘTIINȚĂ ȘI POEZIE

*Biblioteca doarme cu sutele-i de tomuri
Neștiutoare parcă de frumusețea vieții,
De-albastrul cer ce rîde în larma dimineții,
De soarele ce-și joacă săgețile pe domuri.*

*Inconjurat în tihnă de groase, vechi infolii,
Eu strâng lumina lumii din scrisul altor veacuri,
Și nu văd cum se suie verdeața pe cerdacuri
Și primăvara nouă cum își trimite soții.*

*Dar sunt deschise toate ferestrele-n spre parc
Și-mi intră tot parfumul de lilioci involți,
Iar vîntul ce se urcă prin mucedele bolți
Iși șueră sentința ca un ne-nvins monarc.*

*Departe, pe o cărare s'aude-un glas de argint
Și parcă-ncet se-nalță și-mi murmură-n urechi.
Că-nțelepciunea care o strîng din tomuri vechi
E-un joc de slove numai ce-nșală doar și mint..*

ION SÂN-GIORGIU

PRIMĂVARA

(Variații critice asupra unei poezii de Giovanni Pascoli)

II

DOINA¹⁾

Doina e o adevărată minune. Catrenele, la dreptul vorbind, nu apar destul de clare dela prima cetire. Din punct de vedere tipografic ar fi fost de preferat ca cele patru versuri din „Doină“, tocmai fiindcă sunt întrerupte cu alte patru care le explică, să fie tipărite în cursiv.

---

¹⁾ Stornello.

Dar așa e poezia lui Pascoli : nu ni se desvăluie dintr'odată; e nevoie de cucerire pentru a o poseda. La început ne neli- niștește când n'o putem pricepe dela prima ceire, însă, cum ni se arată ea apoi! Ce dulce e când o recitești, când o rumești, când o guști în toată finețea deplinei ei armonii; ce ușoară, apare acum de-odată, ce deslușită, de o facilitate însă, de o claritate și de o evidență, pe care neștiutorii nu o văd. E doar taina noastră! În adevăr, nu-i poezie a vreunui alt autor care să mai aibă atâta nevoie de o perfectă execuțiune, de o activă colaborare a cetitorului, ca poezia lui Pascoli. De astă dată însă cuvântul magic, ascuns în inima micului giuvaer, nu constă în muzicalitatea latentă a versului, în abilitate, în sensul artistic, în talentul de a cetii al executorului. El constă în *armonia* desemnului, în simultaneitatea *armonică* a doinei ce se ridică tremurătoare și ușoară în aerul senin și parfumat al nopții și a vântului ce pare că el însuși cântă înviorând tufișurile gardului; a drumețului singuratic în noapte, și a copilei care în coliba de dincolo de gard se uită pe cer și vrea să înnumere stelele; în *acordul pozitiv* al fetei din „Doină“ cu copila bălae veghind în căsuță; a drumețului *singur* și a căsuței *singure*; în *acordul negativ*, sau mai bine în *contrastul armoniei*, al copilei așa cum o vede și cum ar dori-o să fie cântărețul, (suspinând adică și plângând) și al copilei așa cum e ea în realitate: bălaie senină, gânditoare, *rece* — am zice. Cântul o cucerește încetul cu încetul prin nota lui cosmică, o farmecă, o turbură, făcând să-i licărească puțința nerealizării năzuințelor ei dragi (încă vagi și nelămurite, înainte de a auzi acel cântec). Duișia târziei ei visări se transformă acum în amărăciunea fără seamăn a regretului:

*Stă singură căsuța peste gard
Și în căsuță stă copila bălaie
Bălaia copilă privește seninul cer.*

*Și stea cu stea vrea singură să'nnumere,
Dar cerul se clătește și fâșie zefirul:
El cântă, însă inima ei plânge și suspină.*

Numai un spirit ușuratic ar putea asemăna versurile aceste cu o îmbucare de cutii.

Pe câmpul împrejmuit de gard, căsuța; în căsuță copila bălaie; în copila bălaie năzuința de a slăpâni bogățiile cerului. Nu! E un alt acord. Un singur acord ieșit din nenumărate acorduri. Aria populară a terținelor ne amintește doina, cu care începe poezia. Ceiace-i mai demn de luare aminte e versul din urmă:

el cântă, iar inima ei plânge și suspină,

vers cu mai multe înfelesuri, vers complicat, care, deși face aluzie la copilă, se potrivește de minune și cu acel :

„tremură'n noaptea de aur fiecă vorbă“

și ne șoptește la ureche că glasul cântărețului de noapte e tremurător. Nu numai inima copilei *plânge și suspină*. Visarea fecioarei care își crede nerealizabile năzuințele vagi e melancolică. Mult mai tristă este însă setea omului îndrăgostit, care-și făurește în minte închipuirea unei realități neexistente, închipuindu-și că-i dureros pentru copilă de a dormi singură. În loc de a suspina și a plânge la vederea *feciorelnicului sân*, albă și curată, ea își pornește însă gândul prin spațiile cerului și nici nu se înduioșază de glasul cântărețului îndrăgostit mai mult decât de vântul ce fâșie printre ramuri și de stelele tremurătoare pe cerul transparent al nopții de primăvară.

Și, în adevăr, e în această *Primăvară* un fel de prevestire a fierbințelii și a furtunilor de vară. Noaptea e senină și senine sunt sufletele în noapte. Unul cântă o doină, care e o năzuință. Cealaltă visează și se pătrunde de melancolia dulce a acelei nopți și a acelui cântec. Dar suferința plutește în aer, se apropie. Stelele nu se pot număra și copilă, în loc să se gândească la cel ce cântă, alunecă cu gândul printre stele.

Mâine ea va observa că cerul se mișcă și stelele nu se pot număra; cellalt, că frumoasa copilă din cântecul său nu e deocamdată decât copilă cea albă din realitate.

Însă... mâine nu va mai fi primăvară.

(Continuarea în numărul viitor)

RAMIRO ORTIZ

A apărut de

E. LOVINESCU

=====**EPILOGURI LITERARE**=====

VOLUMUL I.

Prețul Lei 8.—

Apus de Soare

Triumfător apune în slava-i somptuoasă.
Pe-a lumii boltă vastă târând măreț el lasă
Din mantia-i regală fășii însângerate.
Sub poala lui de flăcări, sub dogoreli, aprinse
Stau undele-nroșite, câmpiile încinse.
In limpedele ape săgeata lui străbate
Imperiul adâncimii ; o clipă de lumină
Ne-arată cum în tihnă și fauna și flora
O leagănă-nvelind-o răcoarea cristalină.

Pe marea larg pustie, pe sterpul Bărăgan,
Pe țarmurile mute, ce stau ca sfincși lungite,
Se prăbușește—apusul, comori s'afund, le'ngHITE
Prăpastia căscată. . . . Prăpăd aerian.

Inhobotează amurgul pământul ațipit ;
Murinda licărire, o pasăre ce zboară,
Cu aripa atinge, iar somnoroasa seară
Simțind gingașul freamăt din somn a tresărit.

Apoi, încet văzduhul se'ntunecă, orbește. . .
Urmează o tăcere, e tot aproape șters...
Un Ce, ce nu'nțelegem, fînța—o îngrozește
Căci întierupt se pare al vremei ager meis.

1911 Septembrie

ANA din Coștilă

CRONICĂ TEATRALĂ

Teatrul Regina Maria: PUNTEA

(La Passerelle) de Gressac și Francis de Croisset

Teatrul Regina Maria reprezintă Puntea. E o recreație plăcută oferită obicinuiților frecventatori ai acestui teatru, după o lungă și strălucită serie de spectacole dramatice serioase. Compania Bulandra și-a făcut un program din reprezentarea celor mai selecte piese de idei. Din când în când intervine comedia franceză spirituală și fină, punct de lumină vioae și vervă sglobie în cadrul dramelor ce te fac să gândești și numai pe urmă să simți cu adevărat plăcerea estetică.

Toate aceste însușiri le întrunește Puntea. Comedia cea nouă își întemeiază succesul numai pe ele. În vederca lor autorii au inventat o intrigă. Tot în vederea lor și-au pus o problemă. Și una și alta sunt anume alese și—lucru mai caracteristic— într'un anume fel tratate.

Ast-fel problema situației fetelor nemăritate până la treizeci de ani, sărace dar pline de însușiri ce pot face adevărata fericire a bărbatului cuminte, care și-ar alege o astfel de soție, e învăluită în intriga diabolică și înadins încurcată și mai diabolic descurcată de un bătrân naș, spirit ager în descoperirea tuturor combinațiilor ce pot asigura finei un viitor și o situație—*recte* un bărbat bun—frumos și bogat.

Problema se rezolvă numai datorită acestui tip de farsă, *deus ex machina* modern. E atâta *bonhomie* în acest personaj, atâta inventivitate și mai ales atâta pasiune în urmărirea dezvoltării și realizării clipă de clipă a problemei puse, că te face să treci peste ciudățeniile situațiilor și neverosimilitatea ce învălue structura sufletească a tuturor personajilor piesei.

Nimic mai straniu decât un amant care, pentrucă vrea să se căsătorească cu femeea surprinsă în adulter dar fără a fi dovedit drept complicele ei, primește o căsătorie tranzitorie—o punte dela un mal spre celalt—cu o fată mai coaptă, plină de spirit și frumoasă, dar care trebuie să se prefacă timidă și să se urățească cu orice preț, pentru a nu atrage atenția și gelozia amantei vremelnicului ei soț. Numai astfel poate încasa cei două sute de mii de franci, dar precupețit de abilul *nășic* pentru cumintea și frumoasa lui fină. Jocul odată jucat, divorțul va reda libertatea tuturor. Soțul înșelat va părâsi pe femeea adulteră. Soțul provizoriu se va desface în *formă de formală* lui soție. Căminuri noi se vor forma, iar fina cea bogată prin expedientul *nășicului* își va găsi un bărbat și *de formă și de fond*.

E imposibil să rezistăm la burlescul unei situații ca cea descrisă. Ea pare o *boutadă* admirabilă contra temperamentului mlădios, fin până la machiavelism, inventiv, fără de scrupule—doar cinstea finei să fie asigurată—al avocatului bătrân și mai ales îmbătrânit în meșteșugul învârtirii *șuruburilor* ce pot să măntue o situație întinată și să creeze una neexistentă.

Autorii întind coarda până la maxim. Darul compoziției îi înștiințează însă la timp că e momentul să sfârșească. Lucrul devine imposibil dela sine. De aci necesitatea intervenției *nășicului*, *factotum*. Totul se aranjează de minune. Problema e rezolvată. *Nășicul* și *fina* jubilează.

S'a găsit un bărbat bun și bogat pentru o fată bună dar săracă, amantei părăsite — pentru a nu fi nici ea tristă — i s'a mijlocit împăcarea cu bărbatul ei.

Morala !.. Cine se interesează de ea ? Dacă ai cere-o tuturor pieselor, nu ai mai răde cu poftă, te-ai revolta de aluziile la situații picante și de vorbele cu două înțelesuri din cari se întâmplă că-ți place tocmai cel la care te gândești, dar pe care pudoarea te împiedică să-l mărturisești.

Cortina cade după trei acte ilariante. Impresiile de bună dispoziție te însoțesc și pe urmă. Ele sunt cimentate de un joc *ireproșabil*. Aceste *marionette* cari sunt personagiile celor doi autori se însuflețesc, capătă realitate datorită numai neobositului joc și vervei nesecate, a grupului de patru care le întrupează :

D-l Toni Bulandra e la d-sa acasă în rolul baronului de Gardannes. După ce o stagiune întregă s'a urcat cu râvnă spre culmile artei sale ; după ce, începând cu marchizul de Priola și trecând prin *Refugiul*, a realizat acea iteriorizare a jocului, acea stăpânire sigură a tuturor însușirilor ce fac pe marele artist, rotunjind și adeseori înlăturând tot cecece în cariera d-sale artistică făcea delicia unui anume public, dar în acelaș timp îl îndepărta de marile creații, cu ocazia *Punții* revine la galanteria ușoară, la *exterioritatea* ce i-o cere o intrigă complicată și la tot *arsenalul* de mijloace tehnice cu cari s'a impus atenției publicului și l'a fermecat în epoca de dinaintea creațiilor în stil mare din stagiunea aceasta.

Acelaș bine îl spunem de d-na Sturza — Bulandra decât că, ni se pare pentru că d-sa *Puntea* a fost prilejul nu al unei reveniri la o veche *manieră*, ci o *punte* spre una nouă. Nu am mai văzut la d-sa sburdălnicia, istețimea juvenil-copilărească, amestecul acesta fermecător de seriozitate și frivolitate șireată, calități cu cari o seară întregă ne-a atras rolul vârstnicei fete de treizeci de ani, care dorește cu orice preț un bărbat și isbutește să și-l cucerească.

Despre d-l O. Brădescu, în nășicul, avocatul Bienaimè păstrăm ca totdeauna cele mai bune impresii. E un artist în formație, înzestrat cu un temperament dramatic mlădios și apt pentru o variată, bogată și mai ales conștiințioasă carieră teatrală. Are cece lipsește multora : bunul simț și înțelegerea situației, iar ca expresiune o remarcabilă sumă de mijloace vecinici noi.

D-ra Gaby Lotreanu ne-a deșteptat regretul că apare așa de rar și că nu încearcă să înlocuiască și în celelalte piese pe d-nele Ignătescu și Sandry. Cu inteligența și talentul d-sale s'ar putea adapta și celorlalte roluri diferite de cele în care nu are să ne exprime decât frivolitate, naivitate, caprițiu feminin și am putea zice — înocența vinovată ca în rolul d-nei Dumolin, rol în care s'a impus în mod netăgăduit,

MIHAIL IORGULESCU.

INSEMNAȚIE

LEON ALCALAY.—Editorii și scriitorii sunt într'o veșnică dependență unii de alții cu toate antagonismele ce s'ar părea că-i despart de multe ori. Evident că editorul n'ar putea exista fără opera scriitorului, dar tot atât de sigur este că azi nici scriitorul n'ar pătrunde în conștiința publicului cititor fără de munca unui editor conștiincios și harnic. Astfel aproape totdeauna înflorirea literară e rezultatul colaborării dintre scriitori și editori.

În avântul însemnat ce l'a luat mișcarea literară românească în ultimele decenii, o bună parte meritoasă trebuie scrisă la activul bătrânului *Leon Alcalay*, mort mai deunăzi.

A fost prototipul omului îndrăgostit pătimaș de meseria lui. A înfruntat boala și chiar moartea spre a rămâne până în ultima clipă la postul datoriei. O viață de om a muncit neîncetat, neabătându-se din calea pornită. Fără a fi cărturar, a fost totuși pasionat pentru carte. Pasiunea aceasta l'a îndemnat să stăruiească în vremuri când cartea era cea mai proastă afacere. A început cu o prăvălioară modestă, înzestrată doar cu câteva cărți ieftene, și, mulțumită priceperii, muncii fără preget, rezistenței dârze, a sfârșit cu un mare institut de editură modernă.

Răspândirea gustului de a citi a găsit în *Leon Alcalay* un pionier plin de însuflețire. „Biblioteca pentru toți”, reluată și continuată de dânsul cu o înverșunare mereu vie, este cel mai frumos monument pe care și l'a clădit el însuși, și care-i va perpetua amintirea. Cărțile cele ieftine, variate, folositoare au fost avangardele volumelor grele. Ele au creat cititori noi scriitorilor, au imprăștiat cuvântul românesc

în toate colțurile locuite de români. Pe urmele „bibliotecii”, a putut înflori editura cărților literare. Cei ce îndrăgiseră „biblioteca”, îndrăgostiseră literatura românească...

Munca lui *Leon Alcalay* a fost rodnică și i-a câștigat un loc de cinste în lumea răspândirii literelor.

L. R.

Lebedele sacre de *Victor Eftimiu*. La noi literatura este în funcție de tinerețe. Se poate ca starea socială a scriitorului nostru să l'impiedice pe acesta de a se deda numai literaturii; se poate iar ca noi, lipsiți de lungi generații precedente de intelectuali, să nu putem rezista unei activități spirituale prea îndelungate. Fapt este că, în majoritatea cazurilor, scriitorul nostru, abia ajuns la maturitate, este epuizat. Am putea să cităm spre exemplificare foarte multe nume — și chiar din cele consacrate. E de prisos. Cei ce este ciudat însă e chipul cum se bârfește de către, foarte mulți scriitorul care — fericită excepție! — sfidează această regulă generală cu fecunda-i putere creatoare.

D. *Victor Eftimiu* a adunat în „*Lebedele sacre*” versurile publicate în ultimul timp prin diferite reviste. Strânse la un loc, aceste poezii răușesc ușor să închiege o atmosferă personală, discretă, dar bine susținută. Nota caracteristică a acestor versuri este, desigur, virtuozitatea cu care poetul izbutește să ne evoace, în puține rânduri, o lume întregă de obiceiuri, visuri și realități (*Peisagiu Nordic*) ori să schițeze mici și sugestive drame sufletești (*Bătrânul cabolin; Cavalerii Crucii*).

V. M.

A APĂRUT

ANUL II

No. 1

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul:

Anul al doilea	<i>E. Lovinescu</i>
Pe mare (poezie)	<i>Elena Farago</i>
Crăciunul lui Osman (comedie într'un act)	<i>Victor Eftimiu</i>
Vine D-na și D-l Gheneral (schiță humoristică)	<i>Maiorul Gh. Brăescu</i>
Seara la Miorcani (poezie)	<i>Ion Pillat</i>
Din isprăvile Comuniștilor	<i>Radu Cosmin</i>
Poșta Redacției (schiță humoristică)	<i>Mark Twain</i>
Luptele dela Mărăști	<i>George Cornea</i>

Abonamentele se fac la Librăria **ALCALAY & Co.**

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 4.—

EDITURA ALCALAY

A A P Ă R U T :

E. LOVINESCU

COMEDIA ○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ DRAGOSTEI

R O M A N

LEI 7.50

EDITURA ALCALAY

BCU Chişinău Central University Library Chişinău
ULTIMELE NOUŢĂŢI

VICTOR EFTIMIU

CORABIA cu PITICI

O serie de povestiri, scrise într'o limbă colorată, cu subiecte dramatice și palpitate, cuprinse într'un volum de peste zece coale, cu coperta în culori.

5 LEI